

Áhrif og tengsl catechol-O-methyltransferase (COMT Val158Met) breytileikans á alvarleika ADHD einkenna og meðfylgjandi hegðunarröskun

Haukur Örvar Pálmason^{1,5}, Moser, D.¹, Sigmund, J.¹, Vogler, C.¹, Hänig, S.², Schneider, A.², Seitz, C.², Marcus, A.³, Meyer, J.¹, Freitag, C.^{2,4}

¹Institute of Psychobiology, Department of Neurobehavioral Genetics, University of Trier

²Department of Child and Adolescent Psychiatry and Psychotherapy, Saarland University Hospital

³Department of Child and Adolescent Psychiatry, Mutterhaus der Borromäerinnen, Trier

⁴Department of Child and Adolescent Psychiatry, Psychosomatics and Psychotherapy, Frankfurt University

⁵Barna- og unglíngageðdeild Landspítalans

Inngangur

Athyglisbrestur og ofvirkni (ADHD) er algeng taugabroskaröskun sem getur haft víðtæk áhrif á daglegt líf, nám og félagslega aðlögun einstaklinga¹. Nýlegar rannsóknir sýna að rúmlega 5 af hundruði barna og unglínga glíma við ADHD². Fylgiraskanir eins og mótþróahæðun, hegðunarröskun, kvíði eða depurð eru einnig algengar hjá einstaklingum með ADHD³. Erfðir og umhverfisþættir gegna mikilvægu hlutverki í ADHD, þar sem að erfðir geta útskýrt 60-90% einkenna og umhverfisþættir um 20 til 30% einkenna⁴. Orsakir ADHD eru líffræðilegar og benda rannsóknir til að orsaka sé að leita í truflun í boðefnakerfi heilans á stöðum sem gegna mikilvægu hlutverki í stjórn hegðunar, þar sem að framheilinn spilar hvað stærst hlutverk⁵. Í framheilanum gegnir *COMT* (catechol-O-methyltransferase) ensímið lykilhlutverki í niðurbroti dópamíns⁶. Fundist hefur breytileiki í einum basa (Val¹⁵⁸Met, rs4680) í erfðaeftinu á milli einstaklinga, sem veldur því að þegar A samsæta er til staðar er *COMT* ensímið mun lengur að brjóta niður dópamín en þegar G samsæta er til staðar⁷. Þetta veldur því að þeir sem eru með A samsætuna eru með meira dópamín í framheilanum samanborið við þá sem eru með G samsætuna. Rannsóknir benda til þess að *COMT* Val¹⁵⁸Met breytileikinn gæti haft áhrif á árásargirni hjá einstaklingum, þar sem niðurstöður benda til að líkur á ofbeldisfullu viðbragði við áreiti aukist eftir því sem að magn dópamíns í framheila verður meira⁸.

Markmið

Meginmarkmið rannsóknarinnar var að athuga áhrif og tengsl *COMT* Val¹⁵⁸Met breytileikans á

alvarleika ADHD einkenna og birtingarmynd hegðunarröskunar hjá 166 börnum með ADHD.

Aðferðir

DSM-IV greiningarviðmið voru notuð fyrir greiningar á ADHD og hegðunarröskun. ICD-10 Axis V viðtal var notað til að meta sálfélagslegar aðstæður. Alvarleiki ADHD einkenna var reiknaður út frá „ADHD Symptom Checklist“ sem inniheldur greiningarviðmiðin 18 í DSM-IV greiningarkerfinu, þar sem minnst var hægt að fá 12 stig en mest 54 stig. Börn sem voru léttari en 2000 grömm, fædd fyrir 32. viku meðgöngu, með einhverfurófsraskanir, flogaveiki, of- eða vanvirkan skjaldkirtill eða greindarvísitölu lægri en 70 stig voru útilokuð frá rannsókninni. *COMT* Val¹⁵⁸Met breytileikinn var greindur með því að magna upp ákveðið svæði í erfðaeftinu, þetta svæði var svo mellt með skerðiensíminu *Hsp92II* til að sjá hvort að A eða G samsætana væri til staðar hjá einstaklingum.

Niðurstöður og ályktanir

Dreifing *COMT* arfgerða var samkvæmt Hardy-Weinberg jöfnunni ($\chi^2=0.0594$, $df=2$, $p=0.971$). *COMT* Val¹⁵⁸Met breytileikinn sýndi tengsl við ADHD, þar sem að A samsætana var marktækt algengari en G samsætana í þessu úrtaki ADHD barna ($Z=2.1$, $p=0.034$). Rúm 30% mæðra reyktu á meðgöngu og þau börn sem urðu fyrir áhrifum nikótíns á meðgöngu voru með marktækt hærri ADHD einkenni en þau sem urðu ekki fyrir áhrifum nikótíns. Þeir einstaklingar sem voru með A/A arfgerðina, og hægt niðurbrot á dópamíni í framheila, voru með alvarlegustu ADHD einkennin en þeir sem voru með G/G

arfgerðina, og hratt niðurbrot á dópamíni í framheila, voru með vægustu einkennin.

Rúmlega fjórðungur barna í rannsókninni voru með hegðunarröskun og juku mikil ADHD einkenni og erfiðar sálfélagslegar aðstæður fyrstu 3 ár ævinnar líkurnar á því að börn þróuðu með sér hegðunarröskun. Engin tengsl voru á milli *COMT* arfgerðar og meðfylgjandi hegðunarröskunar.

Þessar niðurstöður eru í samræmi niðurstöður annarra rannsókna um áhrif erfða, sálfélagslegra þátta og reykinga á meðgöngu á birtingamynd ADHD og meðfylgjandi hegðunarröskunar. Ennfremur undirstrika niðurstöðurnar þörfina á snemmtækri íhlutun, þar sem að þessir áhættuþættir eru til staðar, til þess að koma í veg fyrir að illa aðlöguð hegðun barna þróist yfir í hegðunarröskun.

Heimildir

- ¹APA (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th Edition*. Washington DC: American Psychiatric
- ²Polanczyk et al (2007). The Worldwide Prevalence of ADHD: A Systematic Review and Meta-regression Analysis. *Am J Psychiatry* (164), 942-948.
- ³Willcutt et al (1999). Psychiatric comorbidity associated with DSM-IV ADHD in a nonreferred sample of twins *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38, 1355-1362.
- ⁴Faraone, S & Asherson, P (2005). The Molecular Genetics of ADHD: A View from the IMAGE Project. *Psychiatric Times*, XXII(9).
- ⁵Arnsten, A & Li, B (2005). Neurobiology of Executive Functions: Catecholamine Influences on Prefrontal Cortical Functions. *BIOL PSYCHIATRY*, 57, 1377-1384.
- ⁶Sesack et al (1998). Dopamine axon varicosities in the prelimbic division of the rat prefrontal cortex exhibit sparse immunoreactivity for the dopamine transporter. *J Neurosci* 18, 2697-2708.
- ⁷Lachman et al (1996). Human catechol-O-methyl transferase pharmacogenetics: description of a functional polymorphism and its potential application to neuropsychiatric disorders. *Pharmacogenetics*, 6, 243-250.
- ⁸Volavka et al (2004). Catecholamines and aggression: the role of COMT and MAO polymorphisms. *Ann N Y Acad Sci*, 1036, 393-398.